

Perníková chaloupka (hlavní město Praha)

Nedávno se mi dostal do ruky II. díl pozoruhodné knižní série o Praze „Utajené hrady a zámky“ od autorů Josefa Pepsona Snětivého, člověka se zajímavou přezdívkou, a Otomara Dvořáka. Popisují v ní panská sídla v hlavním městě, po kterých někdy zbyl už jen název ulice nebo ruina. Ale většina míst v knihách existuje a lze je navštívit. A nepíše se tam striktně jen o hradech a zámcích.

Pepsonova a Otomarova kniha byla také první, kde jsem se něco dozvěděl o jednom z nejzajímavějších zákoutí hlavního města: o okolí takzvaných Nuselských schodů.

Schody s krásným zábradlím jsou samy o sobě magické, protože po nich za dvě minuty sejdete z luxusních Vinohrad do ušmudlaných Nuslí. Prý je bez úhony sjede i auto.

U dolního konce schodů si pozornější chodec všimne roubené patrové chaloupky ve švýcarském alpském stylu. Je to neuvěřitelný dům, jehož sloh se s centrem Prahy úplně míjí. Na střeše korouhev s kohoutem, ohořelé zdobené balkony... Člověk pochopí, že zarostlý dům není v nejlepším stavu, i kdyby nečetl plakát s textem „zachranme-roubenku.cz“. Přezdívalo se mu i „perníková chaloupka“. Při pohledu z ulice byste ani neřekli, že má tři patra a 20 místností.

V „Utajených hradech a zámcích II.“ jsem se dočetl, že chaloupku si postavil v roce 1921 ing. Josef Janeček, ředitel kladenských dolů, zřejmě z rozmaru. Dnes tam bydlí nájemníci, u domu se normálně sušilo prádlo.

Naproti chaloupce je další utajený klenot. Choulí se tam barokní kaple svaté Rodiny, kterou si dnes oblíbili nejvíc sprejeři. Svého času to byla nejbohatší pražská kaplička, protože jí odkázal své jmění bohatý bezdětný měšťan Bepta. Kaplička to ale nebylo nic platné. Církev pak z jejich peněz postavila kostel Nejsvětějšího Srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad.

Rybník, co se nahání (Jihočeský kraj)

Písň „Pec nám spadla“ ani „Prší, prší, jen se leje“ nemají žádnou přesnou lokalizaci, a tak je nejslavnějším místem z tradiční české písničky asi „Tálínskej rybník“.

Ten fakt existuje. Jel jsem se za ním podívat do vesničky Tálín, ležící deset kilometrů jižně od Písku.

Nebudu vás napínat, na první pohled se od desítek jiných jihočeských rybníků zas tak moc neliší. Snad patří k těm větším. I dnes je to s 52 hektary druhý nejrozlehlejší rybník v okrese Písek.

Na druhý pohled se liší tím, že má dvě hráze, na jihu a na západní straně. Jinak jde o krásný rybník s duby na hrázi, rákosím, rozhoupanou pramicí přivázanou u břehu a typickou jihočeskou vesnicí se statky na břehu. Dokonce je mezi nimi i vilka s roztomilým jménem „Domov“.

Cestička, kterou může rybník zaplavit, jak se zpívá v písničce, je dnešní státní silnice Písek – Týn nad Vltavou, která vede jen v jednom místě pár metrů od vody.

Málo se ví, že píseň o rybníku není lidovka, ale v roce 1840 ji složili Jan Procházka a Martin Bláha, oba z nešťastné lásky.

Zamilovali se do stejného děvčete, do Marie Kovářové, a ani jeden neuspěl.

Jak vybízí informační tabule na hrázi Tálínského rybníka, opravdoví nadšenci mohou navštívit i hroby obou zhrzených skladatelů na hřbitově v Myšenci a Mariin hrob v Heřmani.

Zdivočelá země (Karlovarský kraj)

Zámek Valeč na Karlovarsku je na české památkové mapě naprostým zjevením. Obrovský barokní komplex shlíží z úbočí Doupovských hor na lány Žatecka.

Vstupenky si kupuji v kavárně Prádelna vedle. Vyfasuji text a dovnitř mě pouští typicky černě oděný „sekuriťák“ s cigaretou v koutku. V textu je sice doporučená trasa, ale ve skutečnosti si mohu bloudit zámek, jak chci. Kromě mě jsou tu už jen dva návštěvníci. V některých komnatách je jediným inventářem bezpečnostní kamera, někde i poněkud strašidelná umělecká díla ze sochařských symposií. Na historickém převětu odkrytém v jedné místnosti je pak položený – no, současný toaletňák. A v Braunově sále jsem našel prostřený stůl a na něm nedojedené jídlo ze včerejšího večírku. Jak je tohle vůbec možné? V roce 1976 zámek vyhořel a dodnes ho pokoj po pokoji opravují. Na klasickou trasu s průvodcem a dobovým nábytkem v expozici by to tu ještě nebylo. Podobně syrový zážitek přináší snad už jen Jezeří na kraji uhelného dolu.

Valeč však vybočuje i pohnutou historií. Posledním majitelem zámku byl uhlobaron Jan Larisch-Mönich, který tam uschoval plány karvinských dolů. Díky jejich nalezení se po roce 1945 mohlo dál těžit. Pak se zde zotavovali osvobození političtí vězni. V návštěvníkém textu je i kopie dopisu, který sepsal poválečný správce Valče. Píše v něm, jak odolával několika pokusům vyloupit zámek a „odbrojit“ i falešné policisty. Dokonalá kulisa pro poválečné příběhy o „zdivočelé zemi“ v Sudetech.

Ještě před rozloučením s objektem hledám salu terrenu, kde se dochovaly štuky, protože požáru unikla. Vede mě tam „sekuriťák“ a ukazuje nadšeně, kde stál oltář, když to byla kaple. Takového průvodce jsem ještě nikdy neměl.

Kde byli Rusáci (Liberecký kraj)

Uprostřed lesů se přede mnou otevřel rozlehlý světlý prostor. Po obou stranách široké betonové ranveje byly vidět balíky slámy a posekaná tráva. V dálce na obzoru jsem rozpoznal vysílač na Ještědu.

Šestadvacet let poté, co sovětská armáda opustila Československo, jsem se dostal prvně na bývalé vojenské letiště Hradčany uprostřed zrušeného vojenského prostoru Ralsko.

Už ta ironie, že se to jmenuje „Hradčany“...

Posledních asi sedm let se sem znovu může, ačkoli lidé sem lezli bez dovolení i dřív. Jenomže dvacet let probíhalo čištění vojenského prostoru. Proto zůstává celá východní část okresu Česká Lípa dosud turisty ne úplně probádanou oblastí. Možná je to také kvůli horší dopravní dostupnosti, kterou Českolipsko obecně trpí. A řekl bych, že o tomhle kraji se obecně i málo píše.

Dvacet let, od roku 1968 do Sametové revoluce, to byl „stát ve státě“, kde žili sovětští vojáci po invazi. Ještě dnes tu občas po lesích najdete zbytky vojenských objektů, oplocení nebo bývalé sloupy elektrického vedení, které vedou nepochopitelně tím nejhlubším lesem.

Z dětství si pamatují, jak jsme tudy jezdili do Jizerských hor. Na silnicích jsme potkávali kolony sovětských vojenských vozidel, které se přesunovaly jakoby odnikud nikam, a vojáky „regulovčíky“, kteří je řídili na křižovatkách.

Podél silnic tu roste podivně zakrslý a velmi hustý jehličnatý les, jako by i ten hrál „iluzi Ruska“.

Na druhou stranu, nedaleko od bývalých vojenských objektů, jsou třeba nádherné pískovcové Hradčanské stěny, připomínající Kokořínsko, s vlastní Skalní branou, vyhlídkami nebo jeskyní Psí kostel. Ta vypadá opravdu jako klenuté síně velikosti pro psy. Přimo mezi Mimoní a letištěm meandruje řeka Ploučnice, nejklikatější česká řeka, jakou znám.

Vojenské letiště je dnes rájem cyklistů, in-line bruslařů a amatérských letců, protože jeho vlastník Liberecký kraj nenašel nějaké „vznešenější“ využití.

Po stranách přistávací plochy pořád trochu děsí kolemjdoucího obrovské hangáry jak z Jamese Bonda. Maskují se jako zatravněné kopečky s obrovskými vraty, které se pohybují po kolejnicích.

A ještě jedna kuriozita na závěr.

Vyznavači geografických kvízů to asi vědí, pro ostatní to bude překvapení, ale Ralsko, kde se právě nacházím, je díky obrovskému vojenskému prostoru na svém katastru druhou největší obcí v České republice po Praze. Takže jméno „Hradčany“ má opodstatnění.

Bezouška a Beznoska (Královéhradecký kraj)

Zámek Opočno skrývá jednu z nejdrsnějších zámeckých expozic v Česku. Možná budete znát zbrojnici v rytířském sále, od podlahy ke stropu obloženou zbraněmi, již vévodí zbroj pro koně a také pro rytíře v sedle. Ten obrněný kuň vypadá opravdu jako středověký tank.

Ale hlavně: málokde má průvodce tak krutý výklad jako na Opočně. Na rozjezd dal historku o rodu Trčků z Lípy. Jeden ze členů rodiny nechal na Opočně zaživa zardít nevěrnou ženu, popravil jejího milence a bábu, která o nevěře věděla, zaživa zahrabat do země.

Pokračoval vyprávěním o majitelce panství Marii Magdaleně Trčkové, zvané „Zlá Manda“, která poddané trestala sekáním uší a nosu. Takže, jak mladík s gustem dodal: „Takto vznikla krajová příjmení Bezouška a Beznoska.“

Jedeme dál. U vitríny s benátským sklem průvodce zmínil, že kdo vynesl tajemství jeho výroby, tomu za trest lili žhavé sklo do hrdla.

Přes to všechno je Opočno na první pohled příjemné místo.

Z vrchních pater zámku je krásný výhled na Orlické hory, mají tam cestovatelskou sbírku s krokodýlem a africkými maskami a kousek od zámku rodný dům malíře Františka Kupky.

Ten má na náměstí kuriózní kubistickou bustu. Můžete si u ní na lavičce odpočinout od strašlivých historek.

Kázání ze Zeměkoule (Jihomoravský kraj)

Chvilí jsem zůstal užaslý stát.

Myslel jsem si, že církev poměrně dlouho odmítala moderní znalosti o vesmíru, ostatně Koperník a Galileo Galilei by o tom mohli vyprávět.

Ale v gotickém chrámu svatého Mikuláše ve Znojmě je doopravdy kazatelna ve tvaru Zeměkoule. Ze strany od lavic je patrná vlevo Amerika, Atlantský oceán a Afrika. Balkon pro kněze spočívá někde na severním pólu, ačkoli jak jsem se dočetl v prospektu o dějinách chrámu, tam někde nahoře si autor představoval „nebe“.

Tento ojedinělý artefakt vytvořil Josef Winterhalder někdy kolem roku 1760. Austrálie by tam ještě být neměla, protože tu podrobně zmapoval James Cook až v roce 1770, ale zblízka si bohužel kazatelnu prohlédnout nelze, protože by člověk spustil alarm.

Znojemský chrám, který vypadá jako obrovská „chalupa“ se štítovou střechou, je dominantou Znojma. Kazatelna však není jedinou kuriozitou chrámu. Na oltáři tam stojí i Chlebová madona, která sice není vyrobená z chleba ve vězení, ale když ji našla rodina jednoho rakouského generála za třicetileté války a postavila ji doma vedle chleba, prý ho neubývalo.

A v prosklené rakvi u vchodu leží svatý Bonifác, o kterém jsem fakt netušil, že ho máme v Česku, nicméně je to produkt představ jednoho z papežů, že i v zemích daleko od Říma by si měli užít svatých ostatků, a tak je tam rozesílal.

V době, kdy se do většiny kostelů ani nedostanete, tedy maximálně k mříži u vchodu, je znojemský chrám raritou. Seděli jsme tam v lavicích za šera a za deště a obrovský chrám se propadal do tmy.

Poslední unikát „posvátného okrsku“ je hned naproti chrámu. Dvoupatrová kaple svatého Václava skrývá dvě kaple nad sebou v jedné budově. A komu by to ještě nestačilo, tomu se otevírá od dveří přímo božský výhled na údolí Dyje se znojemskou přehradou a protějším kopcem s hradem a pivovarem.

Vzpomněl jsem si na slova, která do jedné knihy napsal Václav Cílek – že když se blíží ke Znojmu, má pocit, že je to „posvátné město“.

Výlet pod vodu (Moravskoslezský kraj)

Je to místo, kde byste klidně mohli strávit pár dní dovolené.

V asi kilometr širokém údolí řeky jsou na louce roztroušené chalupy jesenického typu. V ohradách se pasou ovce. Když jsem tam přijel, nebe bylo jako z olova, zataženo, a každou chvíli mohlo začít pršet.

Nové Heřminovy u Bruntálu jsou aktuálně jedinou českou lokalitou, určenou pro přehradu se schválenou výstavbou. Ve stejnojmenné obci běží výkup pozemků a podle posledních zpráv by se hráze měla na řece Opavě začít stavět v roce 2023.

Přehrada smysl má, protože před dvaceti lety část Heřminov a ještě o něco známější sousední Zátor poničily rozsáhlé povodně.

Pravda také je, že Heřminovy by se nebouraly celé, ale jen část. V MF DNES jsem našel údaj, že by to bylo asi 50 domů. Ale o jeden víc, nebo méně, to je asi jedno. Viděl jsem i krásné vizualizace vlastní hráze a futuristických obslužných domků, ale jak by se doopravdy údolí změnilo, to si nikdo nedokáže představit.

Rozhodně by nevypadalo takhle, a jsem proto rád, že jsem ještě Heřminovy navštívil. Možná se takhle lidé chodili dívat i na budoucí dno Orlíku před zatopením.

Prší, a lesy Nízkého Jeseníku se ztrácejí v mlze. Heřminovy bývaly lázně, i když budova lázní musela být po povodni stržena. Pořád tam ale zbývají některé opravdu výstavné domy, jako jsou bývalý obecní úřad nebo hrázděný dům se secesní vstupní verandou.

Skrz obec prochází naučná stezka, jejíž tabule trochu provokativně zmiňují „hrozbu“ stavby přehrady. Dočtete se tam mimo jiné, že – paradoxně díky stavební uzávěře – se v obci zachovaly i některé cenné stavby lidové architektury.

Když jsem do Heřminov zamířil, slíboval jsem si, že zůstanu neutrální. Ale nakonec nezůstanu. Tohle údolí se mi obětovat nechce a byl bych proti zaplavení přehradou.